

КОМУНІКАТИВНА СИЛА ШЕВЧЕНКОВОГО СЛОВА ДУМА

Олександра Сербенська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
буль. Генерала Чупринки, 49, 79000, м. Львів, Україна,
e-mail: serbenska@yahoo.com*

Звернено увагу на комунікативну роль Шевченкових вербальних засобів на позначення інтелектуальної діяльності. Подано причини до характеристики Шевченкової поезії “Не нарікаю я на Бога ...”, написаної восени 1860 р.; зроблено спробу декодувати образи – символи Кобзаря, пов’язані з біблійною притчею про сіяння слова, підкреслено соціальну значущість поезії; акцентовано увагу на пошуках шляхів до здобуття волі для рідного народу.

Ключові слова: Шевченко, розум як концепт, біблійна ідея сіяння слова, образ-символ, градація, інтроспекція.

Майже 200 років незбагненна сила Шевченкового слова потужно вібрує, могутніми хвилями пронизуючи атмосферу, торкаючись найпотаємніших закутків шляхетних і субтельних душ, дає імпульси до чину, активізує діяльність, що має найрізноманітніші вияви. Шевченкове 200-річчя допомогло багатьом не лише дещо іншими очима подивитися на постать Кобзаря, не лише глибше вникнути в ті ідеали, які або замовчували в радянській час, або трактували відповідно до заідеологізованих схем, вироблених чиновницьким апаратом стандартів; не лише побачити нашого генія як борця проти царизму, не лише сприймати його як селянського революційного демократа. Стало можливим заглибитися у зворушливе почуття Богоприсутності, відчуття, як читаємо у щоденникових записах, поетову безмежну вдячність Всемогутньому Творцеві, Премилосердному Господеві, який не допустив того, щоб залізні кігті моральної потворності часів солдатчини похитнули його переконання, світлі ідеали молодості. Стало можливим більше пізнати Шевченкове оточення різних періодів життя, усвідомити ті сили, які не дали похитнутись ідеалам, зберегти їхню міць. І пізнаючи Шевченка, більше пізнавати себе.

Першу невеличку книгу з вісьма творами – “Кобзар” 1840 року 26-річний Тарас розпочинає поезією “Думи мої, думи мої...” – цим своєрідним motto, що визначило засади всього його творчого життя. Уже перші петербурзькі рецензенти одностайно визнали чудовий поетичний дар, непідробне натхнення, поетичну грацію; підкреслювали й простоту вислову. Але за видимою простотою вірша – надпотужної сили інтелектуальна праця Генія.

Доброю волею Провидіння було те, що найгучніше обізвалась струна кобзи, яка послала в Україну стокрилу могуть енергії слова ДУМА. З чужини автор передає землякам не лише свої твори – діти-квіти, а й своє найсокровенніше – болісні думи-гадки

про волю, що минула, ділиться своїми роздумами про причини великої руїни краю, дає змогу збагнути чар рідної землі, тривожно-загадкові образи України – Дніпра-батька, степу, могили, над якою *орел чорний сторожем літає...*, внутрішнім зором побачити духовну красу простолюдина; його бентежить думка¹ а що робити, *Щоб наша правда не пропала, Щоб наше слово не вмирало*.

Кобзар спонукає думати-гадати, згадувати, кидає обдумане-продумане *учітеся, думайте, читайте*, змушує зрозуміти, що процес цей напружений, постійний; над-потужна робота небуденного розуму, духовні розмисли повсякчасно з ним – *за думою дума роєм вилітає; та й знову думать заходивсь*. Але вони єдині дають змогу пізнавати світ і себе в ньому. Ця наскрізна тема у Шевченковій творчості збагачується мовними і поетичними образами: *дума правди, думи гордії, дума пречистая, святий розум, розумне серце, роботящі уми, мудра рада, мудре слово, своя мудрість, мудрості дознати, думку гадати*. Об'єктом роздумів мислителя стають *темні, немудрі, сірісінькі сіряки*; не випадковим є його заклик *Умудрітесь, немудрії*, а гнівно парадоксальний вислів геніально передбачає час (а це підтверджують три дієслівні форми доконаного майбутнього – *дознаються* небожата, *засудять*, *одурять!*), вселяє віру в те, що *премудрих немудрі одурять*.

Такі образи, крім усього іншого, виконують свою важливу інформативну функцію, визначаючи своєрідну стратегію дій для здобуття *правди на землі*. Блідне поетичний і мовний образ крові, увиразнюється образ чину, пов'язаний з тяжкою і довготривалою працею – *розорювати ниву, пророслу колючим терном*, наповнювати одухотвореним інтелектом простір, *спраглий робочих умів, робочих голів*, розбудити приспану здатність окраденого люду *перелогі орать, думать, сіять, не ждять і посіяне жать*.

Слова-імпульси, послані в простір України як своєрідна програма дій, вібрують непідробною ширістю. Тому таким сердечним є молитовне благання до Богоматері благословити його слово, осінити розумом:

*Святая праведная Мати
Святого Сина на землі...
Пошли мені святеє слово,
Святої правди голос новий!
І слово розумом святим
І оживи і просвіти.*

Тема перелогу і тяжкої праці на ньому, тема посіву, образ сіяча, своєрідно інтерпретованих у складному інтертекстуальному ключі, де одним із основних понять є

¹ Андрій Содомора, вникаючи своїм тонко розвинутим чуттям у внутрішню форму слова *дума*, вдало підбираючи похідні деривати і майстерно зіставляючи їх, у 4-рядковій строфі дає цікавий поетично-лінгвістичний образ діяльності розуму:

За-дума– щось зависле; **думка** – лет,
а **дума** – тяглість, крила розпростерті.
Де **роз-думи** – мислитель там, поет.
Без-думність погляду – то подих смерті.

розум, подано в одній із останніх Шевченкових поезій “Не нарікаю я на Бога...”, яку Шевченко написав восени 1860 року, по суті, наприкінці свого земного буття, в період, що, на переконання біографів, був одним з найскладніших у житті поета. Його про-никливий небуденний розум зосереджується на пережитому, передуманому, вникає в складні житейські перипетії, де особисте переплітається із загальнолюдським; відчутні пошуки гармонії людини зі світом і з собою, відповіді на вічне питання – а що таке воля, у чому її суть, як її здобути для України, як зберегти.

У Тарасовій поезії поглиблюються нотки суму, сумнівів; елеґійність переходить у молитовну тональність; немає осуду, нарікань, але зберігається – і це дуже суттєво – сила духу, вірність йому.

Уже в початковому акорді поезії частково закодовано тогочасну мелодію Кобзареві душі:

*Не нарікаю я на Бога,
Не нарікаю ні на кого.
Я сам себе, дурний, дурю,
Та ще й співаючи. Орю
Свій переліг – убогу ниву!
Та сію слово. Добрі жнива
Колись-та будуть... І дурю!
Себе таки, себе самого,
А більше, бачиться, нікого?*

Поезія – прозора алюзія на відому притчу Христа про сіяча, який розсіває небесне зерно Істини, плодом чого має стати Людина, навернена до великих законів Правди, причетна до тяжкої праці посіву, вирощування доброго врожаю.

“Того дня Ісус вийшов з дому і сів край моря. І зібралася коло нього така сила народу, що він увійшов у човен і сів у ньому, а весь народ стояв на березі. Він говорив до них численними притчами, кажучи:

От вийшов сіяч сіяти. І коли він сів, деяке зерно впало край дороги, і прилетіло птаство і повидзьобувало його. Інше впало на ґрунт кам’янистий, де не було землі багато, і зараз же проросло, бо земля була неглибока. Як зійшло сонце, воно вигоріло, а що не мало коріння, усохло. Інше впало на тернину, і вибуяла тернина й заглушила його. Інше впало на добру землю і вродило одне в сто разів, друге в шістдесят, а інше в тридцять. Хто має вуха, нехай слухає” (Мт: 13).

Притчу про сіяння учні Ісуса подають у трьох канонічних Євангеліях і, переказуючи Христове тлумачення, підкреслюють її непроминущу цінність для розуміння суті комунікативних процесів.

Нашу увагу привернув один із маловідомих загалу факт, який збігається з роком написання Шевченкової поезії і пов’язаний з прагненням поширити Христові притчі серед українців рідною для них мовою. Бо, як казав пророк: *“Уста мої відкрию в притчах, оповім тайни, сховані від початку світу”* (Мт: 13). Якраз 1860 року маловідомий педагог з Чернігівщини Пилип Морачевський підготував до видання свій переклад

Христових притч (а це – Новий Заповіт) на українську мову. Але царська цензура не дала дозволу друкувати. Робота П. Морачевського, треба думати, була віддаленим відгомонам ідей Реформації, однією із засад якої була вимога богослужби відправляти у храмах національними мовами. В Європі цей етап був уже пройдений і поширеною була думка, що національна мова, на яку перекладено Святе Письмо і якою користуються в храмі, набуває ознак сакральної. Сфера *sacrum* – а це поняття уже входить у нашу свідомість – передбачає переключення в іншу систему світосприймання, де все суще виявляється пов'язаним та спорідненим між собою і дає людині знання глибинних законів організації та розвитку Всесвіту [1, с. 505]. Отже, і цей момент міг спрацювати на заборону. Адже й у ХХІ ст. доводилося чути від деяких отців православної церкви МП, що українською мовою не можна відправляти, грішно, бо вона, мовляв, не угодна Богу. Щойно у 1906–1911 рр. Всеукраїнська Православна Церковна Рада в Києві схвалила переклад П. Морачевського для вжитку в церковних відправах [4, т. 5, с. 1648].

Дехто з дослідників висловлює думку, що переклад П. Морачевського міг бути поштовхом, своєрідним каталізатором появи таємного Валуєвського циркуляра.

Ідея притчі про сіяння, приваблива своїми знаками-символами, резонує в нашому національно-культурному дискурсі, отримує відповідну інтерпретацію в церковних проповідях, активно поширюється гасло *“Сіяти добре, розумне, вічне”*; притча стає відкритою для різного прочитання, простежується прагнення враховувати вимоги часу, національні реалії. У поетичній формі тему біблійного переказу розгортає, приміром, Іван Франко [7, т. 3, с. 217218]. Поетові думи суголосні мудрості притчі; автор також переконаний у тому, що слово не дає плоду, коли в ньому правди не здатні пізнати, коли таким словом звертаються до тих, в яких *душа в живих умерла*, коли вона *пихою вбита, лінощами і глумом*. Зерно правди проростає в тих, що *тихі серцем і душею*, які *самі собі похвал не голосили*, які *пізнали царство духа*.

У Франка тема біблійного сіяча трансформується в узагальнений образ *сіячів українського зерна, котрі весь свій талант і всю свою силу віддали тільки тому сіянню* [7, т. 26, с. 163164]. Письменник у численних творах змальовує конкретних осіб, сповнених поривів та шляхетних намірів зробити наше національне життя кращим; глибоко симпатичними є в нього образи тих, які *сіють зерна цивілізації* [7, т. 21, с. 420], *дбайливо обробляють свою ниву* [7, т. 29, с. 16], *кидаючи в ґрунт плідючеє насіння* [7, т. 2, с. 184], *здорове зерно* [7, т. 27, с. 97]. До речі, у нашій традиції сіяння передбачає *добре зерно і добру землю* (ці означення фігурують і в біблійних притчах); а процес сіяння в українців здавна пов'язаний з певним ритуалом. Приміром, І. Франко до приповідки *“Сій на Божу волю, на щасливу долю”* дає такий коментар: *“Сіяння уважається праведним, боговгодним ділом, до якого не всякого у господарстві допускають. Звичайно сіє голова родини або найстарший син”* [3, т. 3, с. 138].

І добре, що сьогодні образ сіяча на позначення публічних достойників, моральних авторитетів, діяльність яких характеризує висока і благородна мета в ім'я Добра, Праці, Любові, відроджують у свідомості громадян постатейстичного суспільства. Зокрема, доктор філософських наук Ю. Чорноморець, підкреслюючи значення Івана Павла II для України, у статті під промовистими словами самого папи *“Не бійтеся!”* пише: Папа

“під час візиту сіяв зерна віри не лише в Бога і Церкву, а й зерна віри в нас самих – у нашу людяність, християнськість, українськість... Це зерно вже проросло ...” (День, 25–28.04.2014).

Поглиблене прочитання біблійної притчі дає сучасний дослідник ідей комунікації Джон Пітерс. Притчу про сіяча називає *архіпритчею*, *притчею про притчі*, притчею про різноманітність інтерпретацій аудиторії в умовах безпосередньої взаємодії, притчею, яка підносить засів врозкид, вважаючи це ефективним способом комунікування, хоч, як підкреслює автор, *багато сіється, мало вловлюється* й сама аудиторія повинна нести тягар тлумачення. Постійно зіставляючи діалог і розсіювання та надаючи останньому явну перевагу як радикально публічному, відкритому способу поширення сказаного, автор переконує, що завдяки відкритому розсіюванню в процесі комунікації може виникнути ґрунт, на якому в рідкісних і радісних випадках виростає діалог [5, с. 5970].

До речі, ідея сіяння слова, добрих жнив органічно ввійшла у свідомість українських медійників, що працюють в ефірі. Приміром, журналіст Національної радіокомпанії України Емма Бабчук пише: “Я люблю, взагалі, читати листи своїх слухачів. Це – мої “жнива”: адже *сію, сію*, засіваю незриме ефірне поле ось уже 37-й рік поспіль [...]. На кожну передачу – десятки, а бувало й сотні листів. І я цим щаслива...” [2, с. 106]. Щоправда, виникає запитання: чи завжди величезна маса сучасних “сіячів” слова, у розпорядженні яких фантастично багаті засоби виконувати цю дію, впевнені, що в їхніх міхах справді добірне зерно? Чи спроможні усвідомити згубну дію куколю, якого отруйні чорні зерна попадають між добірне зерно (тема ще однієї біблійної притчі)?

Отже, акценти можуть бути розставлені по-різному. У Шевченка свій код, своє сплетіння знаків-символів, екстраполяційні порухи, інтроспективний погляд, надзвичайно складні моменти, пов’язані із самооцінкою, внутрішні авторські переживання, болі, сумніви... Немає євангельського образу битої ногами людей і тварин дороги – очевидно, що насіння, яке під час посіву попало обіч неї, може хіба що лише птаство вибирати; немає кам’янистої землі, де корінь безсилий втриматися, – він висихає; немає тернини, що символізує оману багатства, влади, спокуси віку, які заглушують слово, – воно не спроможне дати плоду. Натомість є розмова зболеного поетового серця зі своїм “я”, є добірне зерно, є сіяч, просвітлений всеможною Ісусовою ідеєю сіяння, самостійно активний, збагачений мудрістю, пізнанням законів посіву насіння Істини, є ненав’язлива порада, як домогтися добрих жнив. І є сіяч, що сприймає слово як живу дійсність, осягає її одухотвореним розумом, тісно пов’язаним із джерелом усеперемагаючої сили. Є і для нащадків багатий та вдячний матеріал не лише для роздумів, а й для активізації діяльності.

І є великий етнопростір рідного краю, який потребує *роботящих рук, роботящих умів*. Образ неораної, перележаної землі – *перелогу*, що ще чекає свого плуга, переростає в *ниву-десятину*, плодючу *чорну ниву*, яка готова прийняти засів, і є безупинна дія – орати, обробляти, розширювати ниву-десятину, переходити на більший простір – *поле*.

*Орися ж ти, моя ниво,
Долом та горою!
Та засійся, чорна ниво,
Волею ясною!
Орися ж ти, розвернися,
Полям розстелися!
Та посійся добрим житом,
Долею полийся!
Розвернися ж на всі боки,
Ниво-десятино!
Та посійся не словами,
А розумом, ниво!*

Переплітається світ ідей, рефлексій, субстанційне, параоптика; побачене внутрішнім професійним оком гравера дістає свою поетичну форму зображення. Зауважу, що в переліку реалій простору немає улюбленої Шевченком назви *степ*, превалюють лексеми фонові – *переліг, нива-десятина, поле, доли, гори*, поширені на всій українській території. Ця інформація має виразно національно-культурний характер. Показовими, як здається, є зафіксовані в Словнику мови Шевченка кількісні показники цих слів: *переліг* – 4 рази, *нива* – 17, *поле* – 181 раз [5]. Маємо своєрідну градаційну схему понять, укорінених у ментальність українця, який приріс до цієї землі, відчуває її силу дати добрий урожай, вміє розмовляти з нею, вірить, що заклики-спонуки, ці Шевченкові засоби вияву комунікативності зі своїм простором, поза всяким сумнівом, олюдненим, будуть почутими. У семантиці наказової форми 2-ї особи однини – *орися, засійся, розвернися, розстелися, посійся* – своя тональність спілкування: вона спокійна, повільна, розважлива, поважна, “розлога”, як каже Франко, “богогодна”, розрахована на дію продуману, виважену, обмірковану, розумну (пор. тональність дієслів наказового способу в інших Шевченкових текстах: *поховайте, вставайте, порвіте, схаменіться, будьте люде, не дуріте дітей ваших*).

У тему “простору”, який готують до засіву, органічно вплітається лінія, знов-таки градаційна, знаків-символів, якими поет передав своє продумане-передумане – а чим засівати, щоб *добрі жнива*, нехай у майбутньому, таки були. Енергетичним центром стає вислів *сію слово*; послаблюється тема *слова-сльози*, активна в минулому: *А на перелозі...Я посію мої сльози, Мої щирі сльози*. У Шевченка СЛОВО – поняття незглибиме, закорінене в космічну неосяжність, це потужна сила творчої енергії, активна свідомість; через слово йде осягнення Бога; це *Господа слово, благе слово, слово правди*; воно *добре, не зле, тихе, лагідне*.

В аналізованій поезії *слово* – вимолена в Бога свята сила, засів якої має зійти *волею ясною*, волею, нічим не затьмареною, радісною, освітленою сяйвом софійності світу, пізнанням його цілісності, синергетичної сили, етичної духовності; це *вольная воля, правда-воля, воля-доля*. Хоч буває й інша: *погана воля; ледача воля; така воля, як собака*

на прив'язі. На волю Шевченко дивився, ідеалізуючи минуле (*козацька воля; воля, що минулась*), але йому не чужі були й погляди тогочасних філософів; його проникливий розум осягав складні проблеми взаємин влади та людини, надто промовистими були факти з власного життя (кріпацтво, арешти, царська кара), з життя рідних, близьких; ментально сильним було вкорінене в народну мудрість трактування поняття волі – вона сплітається в міцну сув'язь з людською долею: *Хто без волі, той без долі; Яка воля, така доля* [3, т. I, с. 377, 378]; *Нема ні долі без Божої волі* [3, т. II, с. 41].

У нашій мові, можливо, й не випадково, ці слова близькі за звуковою організацією, вони легко римуються, утворюють паралелі, яких чимало у Шевченкових текстах: *воля-доля, доля-воля, воля-неволя, доля-недоля*. На основі віддалених асоціацій поет вибудовує ускладнену метафору: *...чорна ниво!..Полям розстелися! Та посійся добрим житом, Долею полийся!* Власне з неба, однієї із стихій, що їх поетично назвали дітьми Божими, має политися доля – її вимолюють у Бога. До речі, це зафіксовано і в традиційних народних формулах, чимало з яких функціонує у Шевченкових текстах: *Та Господь не благословив моєї доброї долі; Не забуде їх Господь милосердий своєю доброю долею*. У ментальності українця відчутні також асоціації між поняттями жити-жито. Варто зауважити, що лексеми життя у Шевченковому поетичному дискурсі немає.

У морально-етичному мисленні вибудовується складна фігура: *сіяння слова та воля-доля в житті людини*, сюди органічно вплітається ще один, надзвичайно важливий елемент – *розум* як здатність діяти в координатах етичних ідеалів, змінювати і сам суб'єкт знання, як спроможність модифікувати мету, творчо розвивати цінності: *Та посійся не словами, А розумом, ниво!* Спотворення чи викривлення так вибудованої цілості Кобзар трактує, вже в іншій поезії, як порушення законів життя:

*Боже! Боже! Даси волю
І розум на світі,
Красу даєш, серце чисте...
Та не даєш жити.*

Процес сіяння на просторі, що розгортається перед очима поетової душі, тривалий, протяглий в часі. І лише в гармонії з великою космічною енергією, в результаті усвідомленої праці, постійних пошуків стратегічних ходів, розумних дій, спрямованих на постійне їх оновлення, можливі добрі жнива.

Промовистими в поезії є лексико-семантичні ряди, які характеризують Шевченкове “Я” тих непростих років. Це насамперед дієслівні форми 1-ї ос.одн.; їх вісім: *не нарікаю, орю, сію, дурю* (до речі, останнє дієслово повторюється п'ять разів), та чотирнадцять займенникових форм (деякі з них дублюються): *я, мій, свій, себе, самий*. Лише ці дві групи слів у відношенні до всіх повнозначних, уживаних у поезії (їх 71), становлять 31 %. Але не вони єдині дають змогу, якщо брати до уваги метод інтроспекції, хоч частково наблизитися до розуміння стану поетової душі. Приміром, слово *добрий* ужито тричі (а всіх прикметникових форм у поезії – вісім): *добрі жнива, добре жито, добре слово*; окремого прочитання заслуговують означення до слова *нива*, що в поезії повторюється чотири рази: *убога нива, моя нива, чорна нива, нива-десятина*. Відчутний

вплив тонкої енергії слова на свідомість читача. Неупереджений, він беззастережно сприйме поетову ширість, глибоку психологічну обсервацію власних переживань, сумнівів, болісних роздумів.

І ще дуже важливий факт: це був період, коли Шевченко працював над “Букварем”, частково реалізуючи ще раніше проголошене “Учітеся, брати мої ...”, віддаючи належне ідеям просвітництва, поширенню знань, справжній освіченості. Уже наш час дає чимало прикладів того, що тільки освічене, розумне, морально здорове суспільство здатне не лише здобути, а й зберегти волю. На початку 1861 року Шевченко власним коштом видає 10 тис. примірників “Букваря” для недільних шкіл. Отже, лексема *розум* в аналізованій поезії не випадкова, вона вмотивована, дає чіткі орієнтири для соціально-політичної діяльності нащадків.

Думи Шевченка-інтелектуала суголосні роздумам нашого сучасника, вони, як і в ті нелегкі часи, рояться в головах багатьох, не дають спокою, *рвуться серце розірвати*, вони *люта мука*, з ними *лихо*. Бо ще не перевелися *вороги лукаві, недолуди, діти юридиві, люті кати-людодіди, іродові душі*, ще не всі *окрадені, сліпі* прозріли, ще *ледача воля* одурманює *малі душі*, ще не до всіх дійшло *слово правди і любові* ... Нашою реальністю стало велике Тарасове пророцтво *Встане Україна!* Але потрібні, як ніколи, титанічні зусилля розуму і серця, щоб Держава розвіяла *тьму неволі*, засвітила *світ правди*.

Сіяне кілька століть зерно, запліднене думами-роздумами про волю і шляхи до неї, проростає на нашому просторі. Є часи, що паростки глушить колюче терня, є, що воно дає врожай лише в тридцять біблійних разів. Шевченкові думи вібрують, матеріалізуючись, набуваючи різних виявів. Приміром, у молитві про Україну та її народ щодня у пізню вечірню годину лине понад землею огорнуте в поважну мелодію прохання:

*Боже великий, єдиний,
Нам Україну храни,
Світлом науки і знання
Нас, дітей, просвіти,
В чистій любові до краю
Ти нас, Боже, зрости.*

А далі, благаючи щедрий для народу, знову ж таки просять волю-долю-гідне життя:

*Дай йому волю, дай йому долю,
Дай доброго світа ...*

У підходах до аналізу Шевченкової творчості безліч різних методів, часто залежних від модних літературних течій, позначених ідеологічними нашаруваннями, новітніх технологій. Однак для всіх часів завжди надійними, перевіреними залишаються поради Івана Франка – одного з найвидатніших дослідників-шевченкознавців. Ще на початку ХХ ст., розмірковуючи про велич Шевченкового слова, про його значення для формування душі та ідеалів народу не лише свого часу, а й майбутніх поколінь, радив *з ясним поглядом і скупленою увагою розгортати книгу великого Кобзаря і вичитувати*

звідти поради й упізнання, та з очима, зверненими вглиб власної душі, пов'язувати їх з національними проблемами свого часу [7, т. 43, с. 382391]. Сьогодні ця думка дістає своє обґрунтування у вченні Г.-Г. Гадамера: інтерпретація тексту завжди відкрита, а розуміння тексту завжди буде залежним від інтерпретатора.

Прикінцевий акорд суголосний початковому; сумніви, нав'язані роздумами про сенс людського буття, про можливість домогтися волі для рідного народу, торжества українського духу, про роль особистості в цьому процесі, своєрідно обрамлюють видиво добрих жнив:

*Чи не дурю себе я знову
Своїм химерним добрим словом?
Дурю!*

А далі вривається нотка сакрального Шевченкового – мучуся...але не каюсь!

*Бо лучче одурить
Себе таки, себе самого,
Ніж з ворогом по правді жить
І всує нарікать на Бога!*

Утверджуючи право людини на вольную волю, на непохитність морально-етичних засад у цьому святому прагненні, зберігаючи мужність бути собою, зміцнюючи віру в нагромадження енергії чину і застерігаючи від спокуси шукати правду у ворога, поезія спроектована також на постійний пошук шляхів творення вимріяної в середовищі українських інтелектуалів шевченківської людини.

Список використаної літератури

1. Бабич Н. Про магичні властивості слова – реально і містично / Надія Бабич // Україноцентризм наукового сумління. – Львів : Вид. ТзОВ “Простір-М”, 2014. – С. 500–519.
2. Бабчук Емма. Прямий ефір: з чого все починалось... Аналіз сучасного стану прямоефірних передач / Емма Бабчук // Телевізійна й радіожурналістика. – Львів, 2007. – Вип. 7. – С. 102–110.
3. Галицько-руські народні приповідки. Зібрав, упорядкував і пояснив др. Іван Франко; 2-ге видання. У 3 т. – Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006 – 2007.
4. Енциклопедія українознавства: в 10 т. / Гол. ред. В. Кубійович. Перевидання в Україні. – Львів : Вид-во НТШ, 1993 – 2000.
5. Пітерс Дж. Слова на вітрі. Історія ідеї комунікації / Джон Дарем Пітерс [пер. з англ. А. Іщенко]. – К. : Вид. дім “КМ Академія”, 2004. – 302 с.
6. Словник мови Шевченка: у 2 т. – К. : Вид-во “Наук. думка”, 1964.
7. Франко Іван. Зібрання творів: у 50 т. – К. : Вид-во “Наукова думка”, 1976. – 1986.

Стаття надійшла до редколегії 01.11.14

Прийнята до друку 06.11.14

THE COMMUNICATIVE POWER OF SHEVCHENKO'S WORD *DUMA* ("THOUGHT")

Oleksandra Serbens'ka

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str. 49, 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: serbenska@yahoo.com*

Vibrating power of word "Thought", like many others derivatives and semantically related to the designation of intellectual activity, permeates Shevchenko's poetry, reflecting primarily painful thoughts of the poet's freedom that have passed, ways of obtaining a "clear freedom" and strategy for its preservation. A number of verbal and original poetic means strung are intertwining, creating semantic integrity: *holy mind, own wisdom, think, learn, thought of truth, to find a wisdom*. At the same time in the group of poetic images has been reflected the evolution of the author ideas: turns pale image of blood, stands out an image of grade which is connected with severe and long-lasting work towards obtaining liberty – *plow up a field covered with prickly thorns*, fill inspired by intelligence space, to wake a sleepy ability of miserable people *plowing the fallow, think, sow, do not wait and reap sown*. In this sense has been analyzed poetry "I do not complain to God ...", made attempts to decode the images-symbols which connected with the biblical parable about sowing the word.

Key words: Shevchenko, mind as a concept, Biblical idea of sowing the word, symbolic image, introspection.